... пролетаринууд, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 135 (4771)
СРЕДА
июлиин
11
1945 он

Сэн 20 мүнгэ

Дайн сэрэгые илалта түгэсөөр дүүргэһэнтэй ба Советскэ Союзай амгалан байдалда шэлжэжэ ороһонтой дашарамдуулан манай ороной арадуудай урда шэнэ зорилгонууд табигдаба гэбэл: немецкэ эзэмдэлгэ дороһоо һуллагдаһан районуудта ажахы ба культурые тон богонихон болзор соо эмхитэйгээр ба түсэбэй ёһоор һэргээн бодхоохо ба хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, бүхы манай арадай ажабайдал ба культурыень үргэхэ хэрэгтэй.

М. И. КАЛИНИН.

Зунай сагта физкультурна хүдэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлэе

Манай орон дотор физическэ культура ба спорт гээшэ гүрэн түрын хэрэг болонхой. Парти ба правительство хадаа советскэ хүнүүдэй бэе махабодые эрүүл энхээр ба дорюун солбоноор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ мүнгэн зөөри һомолдог байна. Тиигэжэ манай орон дотор физкультурна хүдэлөөн гээшэ улам бүри үргэн ниитын боложо, үргэн хүгжэжэ байха юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ хэдэн олон хүбүүд басагад гар байлдаа хэжэ, буудажа, граната шэдэжэ, мотоциклээр ябажа һураа. Манай Улаан Арми хадаа физкультура ба спорт хэжэ, бэе махабодoo хатуужуулһан, буу зэбсэг барижа һураһан хүнүүдые өөрынгөө зэргэдэ абажа байгаа.

Манай зорилго юуб гэхэдэ, физкультурна хүдэлөөнэй эдэ амжалтануудые саашадань бэхижүүлжэ, тэрэ хүдэлөөндэ үшөө олон хүнүүдые хабаадуулха ябадал болоно. Тэрэнэй тулада элдэб янзын кросс һорёонуудые хэхэ, буу зэбсэг барижа һургуули хэхэ, уһанда һайса шунгажа һураха хэрэгтэй. Манай үхибүүдые зориг зүрхэтэй эрид шиидэнги болгожо һургаха ямар нааданууд байнаб, тэдэ бүгэдые дүүрэн хэрэглэхэ гээшэ нэн түрүүн комсомольско болон физкультурна организацинуудай шухалын шухала үүргэнь болоно.

Мүнөө зунай спортивна сезон эхилээ. Фабрика ба заводой дэргэдэхи, албан газар ба һургуулиин дэргэдэхи, колхоз ба МТС-эй дэргэдэхи физкультурна организациин хүдэлмэриие улам эдибхитэй, улам һонирхолтой болгохо эгээл таатай зохид саг тулажа ерээ. Спортивна хүдэлмэриие түсэбэй ёһоор, эмхитэйгээр хэжэ байха гээшэ дурсагдаһан эдэ организацинуудай үдэр бүриин оролдолго болохо ёһотой. Энэ сезон хадаа манай эндэ нёдондо жэлэйхиһээ муу бэшээр эхилээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Городской ба республиканска спортивна 10 мүрысөөнүүд үнгэргэгдөөд байна. Граната шэдэгшэдэй мүрысөөн болоjо, тэрээндэ 3.000 гаран хүн хабаадаа. Улан-Удэ городто ба хэдэ хэдэн аймагуудта майн 1-эй эстафетанууд муу бэшээр хэгдэбэ. Майн 13-һаа 27 хүртэр болоһон профсоюзно-комсомольско кроссто 25-мянгаһаа үлүүтэй хүнүүд хабаадалсаба. Тиин нёдондо жэлэй кроссто 15 мянган хүн хабаадаһан байгаа. Футболой, волейболой матчинууд эмхитэйгээр хэгдэдэг болоо. Эдэ бүхы хадаа манай эндэ физкультурна хүдэлмэриин улам дээшээ ургажа байһаниие харуулна.

Аймагууд дээрэ абаад үзэхэдэ физкультурна хүдэлмэри мүн лэ эдибхитэй болоjо байна. Заиграйн-аймагта 6 спортивна мүрысөөнүүд хэгдээ. Тэрээндэнь 2.835 хүн хабаадаба.

Энэ зунһаа эхилжэ хүнгэн атлетикын 20 секцинүүд, волейболой 20 секци ба команданууд байгуулагдаад хүдэлмэрилжэ байна. Тэрээнһээ гадна, 30 спортсменүүд гар байлдаанай, 30 хүнүүд буудалгын һургуули хэжэ байна. Эдэ хүдэлмэридэ Заиграйн аймагай комсомолецууд түрүү үүргэ харуулна.

Тэрэшэлэн Түнхэнэй, Кабанскын аймагуудай, Бабушкин городой комсомольско ба физкультурна организацинууд физкультурын хэрэгые нилээдгүй һайжаруулжа байна.

Бүхыдөө манай республика дотор физкультура ба спортын хэрэгые улам ехээр һайжаруулха арганууд бии гээшэ. Тэдэ арганууд үшөөл дутуу дундаар хэрэглэгдэжэ байха юм. Илангаяа хүдөөгэй залуу үетэнэй дунда энэ хэрэг гээгдэжэ ябана. ВЛКСМ-эй Кударын, Баргажанай, Сэлэнгын, Мухаршэбэрэй айкомууд болбол физкультурна ба спортивна хүдэлмэриие үргэнөөр хүгжөөхэ тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XIII пленумэй эрилтэнүүдые тон хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. Нэгэшье физкультурна коллективгүй, нэгэшье спортивна командагүй байһан ябадал хадаа гансал ВЛКСМ-эй Кударын айкомой ба тэндэхи физкультурна хүтэлбэрилэгшэдэй хойрог назагай ябадалай хойшолонто үрэ мүн. Хэрбээ физкультурна хэмжээ-ябуулганууды кударынхид шэнги иигэжэ гэдэргэнь татажа байха юм болоо һаа, шамбай шуран, золо бэетэй хүнүүдые хүмүүжүүлэн һургаха ябадалда һаад тойбо болохо байһаниинь мэдээжэ. Тиимэ дээрэһээ эгээл эдибхитэй, залуугай зориг зүдхэсэтэй физкультурна хүдэлмэри хаа-хаанагүй энэ дары эмхидхэхэ ёһотойбди. Энэ хадаа августын 12-то болохоо байһан физкультурнигай Бүхэсоюзна Үдэртэ бэлэдхэл болоjо үгэхэ байна. Энэ Үдэр тусхай ехэ баяртайгаар энэ жэлдэ хэгдэхэнь. Энэ Үдэр хадаа манай залуу үетэнэй эрэлхэг зоримгой, хатуу хүсэтэй байһанай, Эсэгэ орондоо, агуу ехэ багша Сталиндаа үнэн сэхэ байһанаймнай демонстраци болохо байна.

Физкультурнигай Бүхэсоюзна Үдэрые бэлэдхэл һайнтайгаар угтахын тула пропагандистска хүдэлмэриие үргэн ниитын дунда ябуулха хэрэгтэй. Түрэл ороной ингоо ажал ба оборонодо бэе махабодоор бүхэ хүнүүдые бэлэдхэхын тулада физкультура ба спортын үргэн ехэ удхашанарые тайлбарилжа, илангаяа залуушуулай дунда лекци ба хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байха хэрэгтэй. Тэрэнэй тулада энэ июль һара соо предприяти ба колхозууд дээрэ, һургуулинуудта болохо комсомольско-физкультурна активуудай суглаание дүүрэн хэрэглэхэ шухала.

Ойлгуулламжын хүдэлмэри һайжаруулаад һанаагаа амарха болоо һаа алдуу эндүү болохо гээшэ. Физкультурые улам ехэ ашатуһатай болгохын тулада спортивна элдэб хэрэгсэлнүүдые заһажа һэлбихэ ба шэнээр хэхэ хэрэгтэй. Энэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ комсомолецуудай олоһон дүй дүршэл нилээд ехэ туһа дүхэм болоjо үгэхэнь дамжаггүй. Манай эндэ хабарһаа хойшо 12 футболой поли, 42 спортивна площадка, 127 түрнигүүд, 100 гаран волейбол наадаха талмайнууд заһагдаа. Спортивна наада хэжэ байдаг иимэ газарнууд ба түхеэрэлгэнүүдые саг үргэлжэ сэбэр һайхан ба бэлэн байлгахын хойноһоо комсомолецууд ба физкультурнигууд оролдожо байхань лабтай.

Зунай сагта спортивна хүдэлмэриие хүдөө нютагуудта, город тосхонуудта хаа-хаанагүй үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлжэ, физкультурнигай Бүхэсоюзна Үдэрые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтая!

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Нүхэр С. Ф Письменский гэгшые БМАССР-эй Гүрэнэй Аюулгүйе Хамгаалха Наркомоор томилхо тухай

Нүхэр Семен Филиппович **Письменский** гэгшые Бурят-Монгол АССР-эй Гүрэнэй Аюулгүйе Хамгаалха Арадай Комиссараар томилхо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин уялгые дүүргэгшэ В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан 1945 оной июлиин 7.

ХРОНИКО

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум болбол нүхэр Игнат Иванович ФЕДЮКОВ гэгшые Бурят-Монгол АССР-эй Гүрэнэй Аюулгүйе Хамгаалха Наркомой уялгаһаа, тэрэнэй ондоо хүдэлмэридэ орохо болһонтойнь дашарамдуулан сүлөөлбэ.



ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Фельдмаршал Б. Л. Монтгомери, армиин генерал Д. Эйзенхауэр, Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков ба генерал Делатр де Тассиньи гэгшэд байна.

Е. Халдеяын ба Кисловэй фото (ТАСС-эй фотохронико).

М. И. Калинин

АМГАЛАН БАЙДАЛДА ОРОЛГЫН ТОМОХОН АЛХАМ

Советскэ арад болбол Германиин үгэ дуугүйгөөр капитуляци хэхэ тухай мэдээсэлые омог баяртайгаар угтаба. Тэрэнэй омог баяр хадаа манай ороной арадуудай хэзээ нэгэтэ хэжэ үзэһэн эгээл хүндэ ба шүһа адхалгата дайнуудай нэгэнэйнь дүүрэһэн ябадалаар бии болоһон тэды бэшэ, харин энэ тэмсэл соо манай гүрэнэй хүсэн шадал болон бүхы хүндэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха тухай манай арадай арга шадабаринууд эли тодоор харуулагдаба гэһэн арад түмэнэй мэдэрэл, тэрэнэй омгорхолгошье эндэ өөрынгөө үгэ хэлэһэн байна. Дайн сэрэгэй ябаса дундуур советскэ эрдэмтэд ба изобретательнүүдай үндэр дээдэ научна түйлалтанууд хадаа орон нютагаа хамгаалхын тула ашаглагдадаг болоһон, манай Улаан Армиин сэрэгэй баатаршалга, тэрэнэй хүтэлбэриин искусство, тэмсэл ба илалтын шадабари эли тодоор харагдаһан байна.

Энэ илалта хадаа үнэтэй сэнтэйгээр олдобо. Советскэ арад ба тэрэнэй Улаан Арми хадаа немецүүдтэ эсэргүү, эрхэ сүлөө ба хүгжэл болбосоролой үхэлэй аюултай дайсан болохо тэдэндэ эсэргүү тэмсэлэй гол хүшэр хүндыень өөрынгөө нюрган дээрэ даажа гараһан байна гэдэгые элдэб событинуудые үнэн сэхээр сэгнэн хэлэжэ байдаг хилын саанахишье хүнүүд мүнөө харадаг болоо. Тиин энэ тэмсэл дэмы үнгэрхэгүй, тэрэ хадаа өөрынгөө аша үрэнүүдые асарха байха.

Дайн сэрэгые илалта түгэсөөр дүүргэһэнтэй ба Советскэ Союзай амгалан байдалда шэлжэжэ ороһонтой дашарамдуулан манай ороной арадуудай урда шэнэ зорилгонууд табигдаба гэбэл: немецкэ эзэмдэлгэ дороһоо һуллагдаһан районуудта ажахы ба культурые тон богонихон болзор соо эмхитэйгээр ба түсэбэй ёһоор һэргээн бодхоохо ба хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, бүхы манай арадай ажабайдал ба культурыень үргэхэ хэрэгтэй.

Советскэ Союз болбол амгалан сагай хүгжэлтэ бадаралтын үе хүдар этигэл найдабаритайгаар орожо байна. СССР-эй Верховно Совет болбол «Дайлалдажа байгаа армиин личнэ составай наһажаал болоһон хүнүүдые албанһаа табиха тухай» закониие өөрынгөө XII сесси дээрэ баталжа абаһан байгаа. Энэ хадаа—дайн сэрэгые дүүргэһэнэй элитэ гэршэ болохын хажуугаар бүгэдэ ниитын амгалан байдалай фундамент дээрэ табиһан түрүүшын шулуун болоно. Советскэ амгалан сагай политика хадаа амгалан сагай амидарагша хүсэтэй хэмжээ-ябуулгануудаар батадхагдана.

СССР-эй Верховно Совет болбол өөрынгөө сэрэгшэ хүбүүд тухай инаг һайхан социалистическэ Эхэ оронойнгоо хизаарлашагүй дурлажа, хүндэлжэ ба анхаран оролдожо байһаниие энэ закон абалгаар харуулба гээшэ. Энэ закон хадаа дайлалдажа байгаа армиин личнэ составай ахалагша арбан гурбан наһанай хүнүүдые албанһаа табиха гэжэ тодорхойлоод, тэдэниие эмхи гуримтайгаар тарааха гэбэ.

Эмхи гуримтайгаар албанһаа табихын тула тэрэниие удаа дараагаар үнгэргэхэ шухала гэжэ Улаан Армиин Генеральна Штабай Начальник нүхэр Антонов тон зүб хэлэбэ. Үнэндөөшье албанһаа табилга хадаа сэрэгэй командованиин урда табигдаһан эгээл хүндэ ба орёо бэрхэ зорилгонуудай нэгэниинь болоно гээшэ. Армиин бүхы часть ба подразделенинүүдэй дайшалхы шадабариинь гээхэгүй бодолготойгоор албанһаа табилгые хэхэ гээшэ эгээл, гол шухалань болоно.

Энэ законой ёһоор ехэ ба харюусалгатай уялганууд манай засаг захиргаанай хамаг бүхы органуудай болон албан газарнуудай үмэнэ, предприяти ба эмхи зургаануудай үмэнэ табигдана гэбэл—эршэтэй шангаар хүдэлмэрилхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгэй дүүрэн амжалта хадаа албанһаа табигдажа байһан хүнүүдэйшье, мүн тэрэшэлэн тэдэниие угтажа абан түбхинүүлжэ байха албан газарнууд ба эмхи зургаануудай эмхи гуримтай ба сахилга журамтай байха ябадалһаа ехэнхидээ дулдыдаха болоно.

Албанһаа табигдаһан хүнүүд тухай манай гүрэнэй анхарал оролдолго, тиимэ хүндэтэй болохо ябадалые харюулһан анхарал оролдолго гээшые энэ законой бүхы статьянууд хараалжа үгэнэ.

Энэ законой 3-дахи статья хадаа сэрэгэй албанһаа табигдаһан хүнүүдые тэдэнэй һуужа байһан газар нютаг хүртэр гүрэнэй хүзүүн дээрэ тээжэ абаашаха ябадалые хараалхадаа түмэрзамай транспортын үмэнэ ехэхэн эрилтэнүүдые табина. Тэрэ хадаа албанһаа табигдаһан хүнүүдэй гэр нютагтаа ямаршье һаадгүйгөөр хүрэжэ ошохын тулада зохихо бэлэдхэл хэһэн байха зэргэтэй. Албанһаа табигдаһан хүнүүдые зөөжэ байхадаа түмэрзамай ондоо бусад ажалда һаад хэхэгүйгөөр зам харилсаанай Наркомат болбол энэ зорилгые шиидхэхэ ёһотой.

Сэрэгэй албанһаа табигдаһан хүнүүдые гэртээ бусажа ябахадань эдеэ хоолоор хангаха гээшэ мүн лэ ехэ ба хүндэ зорилго болоно. Энэ хадаа тус законой 4-дэхи статьягай ёһоор мүн лэ гүрэнэй хүзүүн дээрэ хэгдэхэ байна. Энэ хэрэгые даажа абаһан хүнүүд абьяастайгаар эмхи гуримай оролдолго гаргажа хүдэлмэрилхэ ёһотой байһаниинь мэдээжэ. Энэ хэрэг хадаа законой эрилтэнүүдэй ёһоор дүүрэн зохилдуулан бэелүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ бодохо ябадал манай аргаболомжонууд дээрэһээ элитэ болоно.

Энэ законой 5-дахи статья хадаа албанһаа табигдаха хүнүүдые гутал хубсаһаар дүүрэн хангаха гэжэ хараална, харин 6-дахи статьягайнь ёһоор горьтойхон мүнгэн шан тэдэндэ үгтэхэ байна. Харгыда ябахадаа дүүрэн хангагдаха байһан дээрэһээ албанһаа табигдагшад хадаа эдэ мүнгэн зөөриеэ гаргашалангүй гэртээ асаржа шадаха аргатай болоно, харин энэ хадаа гэртээ ерэжэ түбхинэхэдэнь түрүүшын үедэ нилээд хэмжээнэй туһа болоjо үгэхэ байһан хадаа тэрэ мүнгэн шан үгэлгэ гээшэ нэнгаяа туһатай байна.

Законой 7-дохи статья болбол политическэ ба экономическэ онсо ехэ удхатай. Энэ хадаа амгалан тайбан хүгжэлтын бүгэдэ арадай ажал соо өөрынгөө һуури түргэнөөр олохо аргые албанһаа табигдагша бүхэндэ олгоно. «Улаан Армида яоахадаа тэдэнэй олоһон дүй дүршэл болон мэргэжэлыень хаалсаха ба тэдэнэй армида ошохоһоонь түрүүн хэжэ байһан хүдэлмэриһөөнь доошо бэшэ ажал олгохо гэжэ хараалан» нэгэ һарын болзор соо албанһаа табигдагшадта ажал хүдэлмэри олгохо гэжэ тэрэ статья хадаа засаг захиргаанай нютагай органуудые уялгална.

Иимэ статья болбол дэлхэйн хуули соо орой ганса байжа болохо, тиин энээндэ гайхалтай юумэ үгы гээшэ, юуб гэхэдэ, иимэ статья хадаа гансал социалистическэ гүрэнэй хуули хэрэгтэ байжа болохо юм.

Албанһаа табигдагшадые гэр байра болон түлеэ залһаар хангаха тушаа харюусалгатай зорилго энэ законой ёһоор засаг захиргаанай нютагай органуудай үмэнэ табигдана. Засаг захиргаанай нютагай органууд хадаа албанһаа табигдагшадай ерэхые хүлеэнгүйгөөр мүнөөнһөө эхилжэ энэ хүнгэн бэшэ хэрэгтэ бэлэдхэхэ ёһотой бэзэ гэжэ һанагдана.

Армиһаа табигдаһан таряашадай ажал хүдэлмэридэ түбхинэжэ ороходонь, мүн тэрэшэлэн гэрэй ажалтай болоходонь туһалха гэжэ тэдэниие уялгалһан законой 8-дахи статьяе дүүргэхын тулада хамаг бүхы хэмжээнүүдые нютагай исполкомууд ба тэрэшэлэн колхозуудай правленинүүд абаха бэзэ гэжэ этигэлтэйгээр хэлэжэ болоно. Энэ хадаа колхозуудай хүдэлмэри хэхэ эрэшүүлдэ өөһэдөө хэрэгтэй байһан дээрэһээ шухала болоно.

Правительство болбол урдань немецкэ эзэмдэлгэ доро байһан районуудта бусажа ерэхэ албанһаа табигдагшадые шадаал һаа түргэнөөр гэртэй, ажалтай болгохо ябадалай хойноһоо оролдоно, тиимэ дээрэһээ законой 9-дэхи ба 10-дахи статьянууд хадаа албанһаа табигдагшадта барилгын материал бэлдэхын тулада модо отолхо газар түлөөһэгүйгөөр таһалжа үгэхэ ба гэр байрын барилгадань мүнгэн зээли үгэхэ гэжэ засаг захиргаанай нютагай органууд уялгалагдана. Законой эдэ эрилтэнүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тулада засаг захиргаанай нютагай органууд бага бэшэ оролдолгонуудые гаргаха зэргэтэй байһаниинь мэдээжэ.

«Дайлаладажа байгаа армиин личнэ составай наһажаал болоһон хүнүүдые албанһаа табиха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй XII сессээр баталагдажа абтаһан закон хадаа армиһаа табигдагшадые энэ тэрэ тэдхэмжээр хангаха тэды бэшэ, мүн тэрэшэлэн политическэ лини үгэжэ, гэртээ харяад шадаал һаа түргэнөөр түбхинэжэ, амгалан сагай барилгада оролсоходонь албанһаа табигдагшадта хамаг бүхы хүсэ ба арга хэрэгсэлнүүдээр туһалха тухай уялгануудыень засаг захиргаанай нютагай органуудта ба колхозуудай правленинүүдтэ заажа үгэнэ. Дайн сэрэгэй ба сэрэгэй ажалай шэрүүн хатуу һургуули гараад армиһаа бусажа ерэһэн дайшалхы нүхэдүүд хадаа манай ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажалые саашаданъ хүгжөөхэдэ шухала удхатай байха бээз гэжэ найданам.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын Алдар“ гэжэ орденууд ба „Эхын медаль“ гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь «Б. М. Үнэнэй» июлиин 10-най номерто).

5. ГОНТОВА Анна Степановнае—Зэдын аймагай Котовскиин нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
6. ЕВСТРАТОВА Софья Николаевнае—Сэлэнгын аймагай ДН-5 ОРС-ын хүдэлмэришэн эхэнэр.
7. ЕФИМОВА Мария Карповнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
8. ЖАРНОКОВА Мария Константиновнае—Сэлэнгын аймагай «7-е Ноября» колхозой колхозница.
9. КАЗАЗАЕВА Прасковья Яковлевнае—Хориин аймагай «Победа» колхозой колхозница.
10. КРАСИВЫХ Татьяна Иннокентьевнае—Сэлэнгын аймагай Старо-Селенгинскэ тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. КРАСИВЫХ Ефросинья Степановнае—Сэлэнгын аймагай Ново-Селенгинск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
12. ЛИТВИНЦЕВА Таисья Митрофановнае—Сэлэнгын аймагай Ново-Селенгинск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
13. ОКЛАДНИКОВА Анфиза Михайловнае—Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
14. ДНЕВА Пелагея Кирилловнае—Сэлэнгын аймагай Райпекарниие даагша.
15. ПИЧУГИНА Анна Семёновнае—Сэлэнгын аймагай Нижний-Убукун тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
16. ПАШИНСКАЯ Анастасия Семёновнае—Джидинскэ аймагай Котовскын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
17. СЮТНИНА Ольга Михайловнае—Сэлэнгын аймагай Ново-Селенгинск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
18. УЛЬЯНОВА Екатерина Матвеевнае—Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой колхозница.
19. ФЕДОРОВА Евдокия Ефимовнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
20. ХАМУЕВА Валентина Гавриловнае— Сэлэнгын аймагай Нижний Убукун тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
21. ЦЕДЕНОВА Раднажап Базаровнае—Сэлэнгын аймагай «Социализм» колхозой колхозница.

Табан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. АМИРОВА Минивофа Мухотеновнае—Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. БАННОВА Евдокия Сидоровнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
3. БАННОВА Васса Илларионовнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
4. БАННОВА Наталья Савельевнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
5. ВЛАСОВА Клавдия Изосимовнае—Сэлэнгын аймагай «Красный Октябрь» колхозой колхозница.
6. ГАРМАЕВА Бальжит Дашипыловнае—Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. МУХОМЕТЗАНОВА Хабивзамалые—Сэлэнгын аймагай «Социализм колхозой колхозница.
8. ПОПКОВА Дарья Степановнае—Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
9. РЫЖКОВА Клавдия Васильевнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
10. СУЕТИНА Степанида Петровнае—Сэлэнгын аймагай Ново-Селенгинск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. СИМОНОВА Анисья Ивановнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
12. ФИЛИППОВА Мария Григорьевнае—Сэлэнгын аймагай Загустайн сельпогой хүдэлмэришэн.
13. ХОМИКОВА Александра Тихоновнае—Сэлэнгын аймагай «1-ое Мая» колхозой колхозница.
14. ЦЫБЫКОВА Жигдын Дамбаевнае—Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
15. ЦОКТОЕВА Бутыт Доблоновнае—Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
16. ЧЕРЕПАНОВА Клавдия Никоноровнае—Кяхтын аймагай «Красное Знамя» колхозой колхозница.
17. ЧУЛТУМОВА Бадмые—Сэлэнгын аймагай Ироиско сельпогой хүдэлмэришэн.
18. ЧИМИТОВА Даражайе—Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
19. ЧИКИНА Елена Иустиновнае—Сэлэнгын аймагай Селен-Дума тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
20. ЮГОВА Фиоктиста Дмитриевнае—Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин уялгые дүүргэгшэ В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан. 1945 оной июниин 7.

Боготада болохо худалдаа-наймаанай выставка дээрэхи советскэ павильон

Советскэ Союза болбол Латино-Американска оронуудай худалдаа-наймаанай выставкадэ хабаадалсаха тушаа уряалые хүлеэн абаа, тэрэ хадаа август һарада Колумбиин столица Богота городто нээгдэхэ юм. Советскэ павильондо долоон нэгэдэмэлнүүдэй продукцинууд табигдаха байна гэбэл: «Разноэкспорт», «Экспортхлеба», «Союзпромэкспорт», «Союзпушнина», «Экспортльна», «Международная книга» болон «Союзинторгкино» болоно. Архи, папирос, яһан эдүүд, кружева болон кружевагай эдүүд, гоёор нэхэһэн юумэнүүд, ангай арһанууд, парфюмери, эфирнэ болон жодоогой тоһонууд, алдарта мастернууд Палеха, Мстеры Хохломы, Федоскин, Загорский болон бусадай гараараа бүтээһэн эдүүд табигдаха байна.

Советскэ Союзай павильоной түсэб ба тэрэнэй уран һайханаар зохёогдоһониинь мүнөө Бүхэсоюзна худалдаа-наймаанай палатада харуулагдана, энээниие Московско Советскэ уранзурагшадай союзай гоёолтын секциин түрүүлэгшэ Н. П. Прусакын ниитын хүтэлбэри доро зохёогдобо. Павильон хадаа хоёр дабхар байха юм. Тэрэнэй фасадынь Советскэ Союзай гүрэнэй гербээр гоёгдоно, тэрэ хадаа акрилатаһаа бүтээгдэхэ юм. Гербын диаметр 1.5 метр болоно. Тэрэнэй доогуур «СССР» гэһэн яларһан үзэгүүд байха.

Павильоной нэгэдэхи шатань оршолой удхатай байха. Олонтоото документальна фотографинууд, уранһайханай панно болон справочна материальнууд хадаа СССР-эй арадай ажахын материально-техническэ хэмжээнэй ургаһан тухай эли тодоор харуулха, мүн наукануудай, дунда ба дээдэ эрдэмэй хүгжэһэниие харуулха байна. Залай центр соо профессор С. З. Маграчевой бүтээһэн нүхэд Ленин ба Сталинай скульптурна барельефүүд байха. Залнуудай сонхонуудынь герой городууд болохо—Сталинград, Севастополь, Ленинград болон Одессые хамгаалһан тематэй уранһайханай панногоор гоёогдохо юм. Олонхи стендэнүүдынь гайхамшагта иллюстраци хэдэг—модо һиилэгшэд, мэдээжэ уранзурагша—һиилэгшэ В. В. Ворпасковой ба инженер В. Н. Арбузовай һиилэлгэ хюреэдэлгээр гоёогдоһон байха байна. Оригиналайнь шэмэг тэмдэг уранзурагшад Н. Мартынов ба С. Куприянов гэгшэдэй хэһэн «Национальна ковер», «Икрэ», «Табак», «Шампанское» ба бусадаар гоёгдохо байна.

Советскэ павильондо табигдаха экспонадуудай ехэнхи хубинь Колумбида эльгээгдэбэ, ойрын сагта тэрэнэй гоёолтонь эльгээгдэхэ байна.

Танай колхоз үбһэхуряалгадаа эроо гү?

Республикын түрүү колхозууд „Авангард" колхозой үүсхэлые үргэнөөр дэмжэжэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлдэ эмхитэйгээр орожо байна

Манай хонишодой магтаалта ажал

Хонин һүрэгөө олошоруулан үсхэбэрилхын түлөө манай фермын хонишод 1944—1945 онуудай үбэлжэлгын үедэ эсэшэ-сусашагүйгөөр худэлмэрилжэ гараа. Тиигэжэ 2.005 хонитой байха түсэбтэй аал, 2.730 толгой ондо оруулһан байнабди. Гүл абалга хоролтогүйгөөр үнгэргэгдөө. Тэрэнэй ашаар хони, ямаа үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 135 процент дүүргэгдэһэн байна.

Түрүү хонишон Цындымэ Цыбжитова харууһалдаг хонидоо бүгэдынь тобир тарганаар ондо оруулаа. 108 хурьганай орондо 115 толгой абажа, нэгэшье хоролтогүйгөөр тэнжээбэ. Гадна, хэдэн хонидые хэнзэлүүлхэ байна. Мүн нүхэр Цыбжитова ноһо хайшалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, 2 центнер 34 килограммай орондо 3 центнер 27 килограмм тушаагаа. Тэрэшэлэн хонишон Цыпилма Ринчинова саг үргэлжэ магтаалтайгаар ажалладаг юм.

Мүнөө үедэ бүхы гүүртэнүүдэй хонишод хони ямаагаа зунай һайн сагта оролдосотойгоор адуулжа таргалуулхын зорилгоор. бүхы хэмжээнүүдые абажа байнхай. Үдэшэ, үглөөнэй һэрюундэ адуулжа, үдэрэй халуунда һүүдэр газарта хургуулна. Хонишод ургасаар эгээл һайн бэлшээридэ хонидоо адууладаг ба саг соонь һайхан уһатай газарһаа уһалдаг юм.

Хонидоо үглөөгүүр адуулганда гаргахынгаа урда тээ 4 час багта һаагаад, нэгэ час соо хурьгадтань хүхүүлдэг байнабди. 7 гүүртын бүхы хонид үдэрэй хоёр гурба дахин һаалгадаг юм. Хурьгадаа зөөлэхэн ба һайн ногоотой газараар адуулнабди.

Хониной ноһо саг болзор соонь хайшалжа үнгэргөө һэмди. Мүнөө жэлдэ бүхы хонидоо хоёр дахин хайшалхаар түсэблэнхэйбди.

Манай хониной-товарна фермын хүдэлмэрилэгшэд имагтал хонидоо харууһалһаараа хизаарладаг бэшэ, мүн элбэг ехэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдодог байна. Хотогор Дулаан Хара гэжэ гүүртэнүүдэй хонишод үндэр ургаса абахын түлөө сабшалан дээрэ ваг шэбхэ гаргажа, хэдэн гектар үтэгжүүлһэн байна. Хонишод Хандажап Жалсанова, Цыпилма Ринчинова ба бусад сабшалангай ургаса һайжаруулха хүдэлмэридэ бүри эршэмтэйгээр хабаадалсанад.

Манай фермынхид Иволгын аймагай «Авангард» гэжэ артелиин эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудай уряалда харюу болгон үбһэ хуряалгада эршэмтэйгээр оролсобо.

Д. Ц. ЦЫЖИБОН, Хориин аймагай «Путь Сталина» колхозой ОТФ-е даагша.

Адуу малаа олошоруулжа, ашаг шэмыень арбидхахын түлөө

Бичурын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой члэнүүд ВКП(б)-гэй обкомой XIX пленумэй эрилтын ёһоор, адуу малай тоо толгойе олошоруулан, тэрэнһээ абтаха ашаг шэмыень арбидхаха хэрэгтэ онсо ехэ оролдолго ба шадабаряа гаргажа байна. Колхозой правлени болбол малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй жаяг заршамые шангадхаха, тэдэнэй байра байдалые һайжаруулха талаар горьтойхон хүдэлмэри хээ. Малажалай хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ адуу малай хүгжэлтын түсэб дүүргэхэ талаар тусгаар даалгабари үгтэгдэнхэй. Тэрэнэй ашаар фермэ гүүртэ бүхэнэй хүдэлмэрилэгшэд даажа абаһан адуу малаа хоролтодо оруулангүй, тобир тарганаар харууһалжа ба ашаг шэмыень үдэр ерэхэ бүри арбидхажа байха юм.

Зүб севооборот эмхидхэһэнэй ашаар тус колхоз бэлшээриин газар 250 гектараар ехэ болгоһон байна. Тусгаар таһалагдаһан энэ бэлшээридэ залуу малаа бэлшээжэ, тэрэнэй ашаг шэмые нилээдгүй арбидхажа байха юм. Һаалишадай олонхид һаяын үдэрнүүдтэ һү һааха түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргэдэг болобо. Һүнэй-товарна фермын түрүү һаалишан Наталья Савельева гэгшэ 25 литрай орондо үүдхэ бүхэндэ 35 литр һү һаажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэшэлэн һаалишан Александра Пантилеева үльгэр жэшээ харуулна. Тугалшан Пелагея Ткачева гэгшэ нарай тугалнуудые жэл бүри хоролтогүйгөөр тэнжээдэг байгаа. Тиин, нүхэр Ткачевае колхозой правлени энэ жэлэй хабар һаалишан болгожо томилһон байгаа. Тэрэнһээ хойшо Ткачева улам эршэтэйгээр хүдэлмэрилдэг болоҗо, һү һааха үдэр бүриин түсэб 120 процент хүртэр дүүргэнэ.

Фермэ, гүүртэ бүхэнэй малшадай оролдосотой хүдэлмэриин аша үрөөр колхоз болбол гүрэндэ уялгатаар тушааха мяха, үндэгэ, ноһо гэхэ мэтын түсэбүүдые бүрин дүүргэбэ. Гүрэндэ һү тушааха түсэб урда жэлнүүдэйхиһээ амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байнхай. Фермын һаалишад һү тушааха түсэбөө Агуехэ Октябрьска Социалистическэ революциин XVII жэлэй ой хүртэр сум дүүргэхэ уялга абаһан байна.

Адуу малаа садхалан ба дулаахан үбэлжүүлхын түлөө тэмсэжэ эртэнһээ хойшо эхилһэн фермэ, гүүртэнүүд эндэ нилээдгүй олон. Һаалишад ба хонишодой хүсөөр хоёрдохи номерой фермын байра байдал түхеэрхэ мотон бэлэдхэгдэ. Малай зарим байранууд шэнээр һэльбэгдэжэ байна.

Гүрэнэй түсэбые адуу мал үсхэбэрилхэ талаар үлүүлэн дүүргэхэ ябадалда үбһэ тэжээл эгээл шухала байһан туладанъ бүхы колхознигууд үбһэхуряалгые саг болзор соонь, гээлтэгүйгөөр үнгэргэхэ бүхы аргаболомжонуудаа хэрэглэжэ байха юм. Колхоз болбол тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэхэ ябадал хангажа шадамаар һайн бэлэдхэл хэһэн байна. Һаяхан тус колхозой малшад ба бүхы члэнүүд үбһэхуряалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ тухай, республикын бүхы эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудые социалистическэ мүрысөөндэ уряалһан «Авангард» гэжэ хүдөө-ажалай артелиин члэнүүдэй хандалгые зүбшэн хэлсэжэ һайшаагаад адуу малдаа садхалан тэжээл бэлэдхэхэ уялгануудые абаба. «Авангардынхидай» үүсхэлдэ харюу болгон абаһан социалистическэ уялганууд соогоо тус артелиин члэнүүд иигэжэ бэшэбэ гэбэл: «Адуу малаа олошоруулжа, ашаг шэмыень арбидхахын түлөө «Авангардынхидай» уряалаар социалистическэ мүрысөөндэ бултадаа оролсожо, үбһэ хуряалгаа богони болзор соо, һогооборишье гээнгүйгөөр үнгэргэхэбди. Тиихын тулада үдэрэйнгөө нормые хододоо дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ байнабди».

«Авангардынхидай» патриотическа үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, колхозно һүрэг малдаа шэмэтэй һайхан үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ эршэмтэйгээр оролсоһон дээрэхи колхозой члэнүүд үбһэхуряаха түсэбөө түргэн ба эрхим шанартайгаар дүүргэжэ, адуу малаа бүри олошоруулан, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ бата бэхи үндэһэ һуури табиханъ һэжэггүй.

Н. НУДУНСКАЯ.

Садхалан тэжээл бэлэдхэхэ шухала хэмжээнүүд

Тэжээлэй бата бэхи база байгуулжа шадаагүй һаа колхозно малажалай саашадаа хүгжэхэгүй байһаниинь мэдээжэ. Тэрэниие хүсэд һайнаар ойлгоһон Байкало-Кударын аймагай «Майн 1» колхозой члэнүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ эгээл шухала оролдолго гаргадаг юм. Тэрэнэй ашаар энэ колхоз адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб жэл бүри үлүүлэн дүүргэдэг байна. Адуу мори үсхэбэрилхэ хэрэгтэ илангаяа ехэ оролдолго гаргаһанайнгаа ашаар тус колхоз ажахын шухала кампанинуудые саг соонь эрхим шанартайгаар дүүргэдэг юм. Тэрэшэлэн малажалай продуктнуудые гүрэндэ уялгатаар тушааха түсэбүүдээ үни удаан болгонгүй дүүргэдэг юм.

«1945 ондо колхоз ба совхозуудаар малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Соведэй ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолые зүбшэн хэлсээд, тус колхозой члэнүүд һүрэг малаа олошоруулжа, ашаг шэмыень арбидхаха бодото хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Колхоз болбол хабар эртэ байхада бүхы бригада фермэнүүдтэй сабшалангай газар таһалан даалгаад, ургаса ногоо һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилээ һэн. 350 гектар газарай модо шулуун арилгагдажа сэбэр болоһон, 10 гектарта үтэг шэбхэ тараагдаһан байна.

Үбһэхуряалгада эртэнһээ хойшо бэлэдхэжэ энэ шухала кампаниие һаад һамшаггүйгөөр үнгэргэхэ дүүрэн аргатай болонхой. Силос дараха нүхэн бүгэдэ малтагдаад, энэ хүдэлмэри үнгэргэгдэжэ эхилэнхэй. Сенокосилка, морин тармуур ба гар зэр зэмсэгүүд һайн шанартайгаар заһабарилагдажа гүрэнэй комиссида тушаагдаһан байна. Үбһэхуряалгада хэрэглэгдэхэ зэр зэмсэг ба мори унаанууд бригада, звено, хүн бүхэндэ тушаагдажа үгтэнхэй. Үбһэнэй хүдэлмэридэ ябаха морид тарилгын дүүрэмсээр амаруулагдаа һэн. Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ 207 хүн хабаадалсаха байна. Мүнөө олохон хүнүүд сабшалан дээрэ гаранхай. Үбһэхуряалгые түргэн ба эрхим шанартайгаар дүүргэхые уряалһан Иволгын аймагай «Авангард» гэжэ хүдөө ажалай артелиин эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудай хандалгада харюу болгон тус колхозой үбһэндэ ябаха бүхы бригада, звеногой члэнүүд үдэрэйнгөө нормонуудые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ уялгануудые абанхай.

Эндэхи колхознигууд 1.000 гектар сабшалан 32 үдэр соо хуряаха түсэбөө хараалагдаһан болзор соогоо эрхим шанартайгаар дүүргэхэбди гэжэ нэгэн хүн шэнгеэр мэдүүлбэд. Бригада, звено бүхэн хэды шэнээн газар сабшажа, хэды бухал абаха тухайгаа һайса мэдэнхэй. Колхознигуудай үйлэдбэриин бүтээсэнүүдые дээшэлүүлхын зорилгоор, нийтын эдеэ хоол, хүүгэдэй ясли эмхидхэгдэһэн байна. Бригада, звенонуудай зүблөөн дээгүүр социалистическэ мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ гаргагдажа байха юм.

Колхозой түрүүлэгшэ

Хойто-Байгалай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз хэдэн олон жэл соо ходо гээгдэнги байһан юм. Тэрэ хадаа тарилгынгаа түсэбые дүүргэдэггүй, адуу малаа мууғаар үсхэдэг, жэл бүридэ үбһэ тэжээлээр дутадаг бэлэй. Тиихэдэ газараа обор муугаар элдэдэг байһанай шалтагаанһаа болоҗо ургасань бага абтадаг һэн.

Эдэ бүгэдын гол шалтагаань хадаа, колхозойнь хүтэлбэри муу байһан дээрэһээ болоо. Тиигэжэ мэдээд, 1944 оной август һара соо ВКП(б)-гэй айком болбол ажалшадай депутадуудай аймсоведэй депутат Алексей Николаевич Наумовые артелиин түрүүлэгшын тушаалда һунгаха тухай колхознигуудта дурадхал оруулһан байгаа. Тиихэдэнь колхознигууд арсангүй, шэнэ түрүүлэгшые һунгаһан байна.

Тэрэ үедэ үбһэ тэжээл бэлдэхэ ба таряа хуряалгада ябууд дундаа бэлдэхэ айхабтар харюусалгатай саг болоод байһан юм. Тэдэ, нүхэр Наумов түбхын түрүүндэ колхоз доторой гурим журам байгуулжа, хүнүүдые зүбөөр хубаарилан табижа, ажалай эмхидхэл ба тоо бүридхэлые һайжаруулһан байгаа.

Артелиин уставай заабариие хэлбэрилтэгүйгөөр бэелүүлжэ нүхэр Наумов өөрыгөө тойруулан эдибхитэниие бии болгоһон байна. Энэ ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ ба түлэхэ ябадал угаа ехэ удхатай байба. Эдихэ ууха юумые колхознигуудай олоһон ажалта үдэр дээрэнь хубаажа үгэдэг болоходонь оролдосотой һайнаар ажалладаг колхознигууд урмашаһан байгаа. Полевой хүдэлмэридэ звенонуудые эмхидхэжэ, тэдэнэй дунда социалистическэ мүрысөөниие дэлгэрүүлһэнэйнь ашаар ажалайнь бүтээсэ ехэ болоһон байха юм.

Артелиингээ ажалда үнэн зүрхэнһөөн хандадаг болохоһоо байтагай социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо ажалай үндэр бүтээсэнүүдые түлһадаг стахановецууд болоҗо эхилээ. Уданшьегүй колхозынь хүгжэлтын зам дээрэ гаража, малдаа үбһэ тэжээл элбэг дэлбэтээр бэлэдхэхэһээ гадна, таряа болон огородно культурануудай хуряалгые саг болзор соонь дүүргэжэ, малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэхэ аргаболомжотой болобо.

Малай үбэлжэлгые зоотехническэ заабариин ёһоор үнгэргэхэ зуураа, нилээд ехэ үбһэ тэжээл арбилжа шадаа. Үбэлдөө хони ямаадые, залуу моридые болон һүбэй үнеэдые адуулха хүдэлмэри аймагай условидо эгээн түрүүшынхэ зүбөөр хэжэ шадаһан байгаа. Тиимэһээ, шэрүүн хүйтэн үбэлые тэсэжэ адууһа малынь нэгэшье гарза хоролтогүй тобир тарганаар ондо оруулагдаһан байна. Энэ бүхы харюусалгатай хүдэлмэринүүдые тус колхозой түрүүлэгшэ Наумов болбол имагта үргэн нийтэ колхознигуудай эдибхитэй туһаламжаар хэжэ шадаһан байна.

Хабарай тарилгые агротехническэ богонихон болзор соо үнгэргэхын түлөө нүхэр Наумов ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хээ һэн. Тарилгада хэрэглэгдэхэ хүдөө ажахын машина зэмсэгүүдые саг болзор соонь заһабарилһан байгаа. Урда жэлнүүдтэ тарилгын хүдэлмэри 50—60 үдэр соо хэдэг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ ойройдоо 13 үдэр соо үнгэргэгдэһэн юм. Тарилга дээрэ колхознигууд тон эмхитэй ба эдибхитэйгээр хүдэлмэрилжэ, тэрэниие эрхим шанартайгаар үнгэргэһэн бэлэй.

Мүнөө тус колхоз үбһэхуряалгада бэлдэжэ байна. Тэндэ косилканууд заһагдаһан, модон аса тармуурнууд хүсэд бэлдэгдэһэн байха юм. Сабшалан хадалан дээрэхи бог буртагые түүжэ сэбэрлэһэн ба хагда суурыень галдаһан байгаа.

Адуу мал үсхэхэ түсэбөө дүүргэхын талаар энэ колхоз аймаг соогоо эрхим һуури эзэлнэ. Бүри июниин 1-дэ түсэбынь моридоор 104 процент, хонидоор 109 процент, эбэртэ томо малаар 81 процент дүүргэгдэнхэй байгаа бэлэй. Үхэр малай тоо толгойгоор дүүнь жэлэй эсэс хүртэр нилээд үлүү гартар дүүргэгдэхэ юм.

Эдэ бүхы амжалтанууд өөрөө өөрөө ерээ бэшэ, тэрэ хадаа бүхы колхознигуудай оролдосотой шанга хүдэлмэриин аша мүн. Тэрэ хадаа ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ табиһан бригадирнууд ба фермые даагшад нүхэд Гарыпов, Карагаев, Сингеева, Семушева гэгшэдэй оролдолгын аша габьяа мүн.

Дайнай үедэ колхознигууд барандаа бии бүхы хүсэеэ гаргажа, эсэхэ-сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилһэн ба хүдэлмэрилжэшье байһан зандаа. Тэдэнэр оборонын фондодо мүнгэн зөөри яһала ехээр оруулһан байна. Илалтын үдэртэ болоһон митинг дээрэ колхознигууд энээнһээ хойшодоошье эршэтэй шангаар ба үнэн сэхээр хүдэлмэрилжэ байхабди гэжэ аман тангариг үгэһэн байгаа.

Мүнөө үедэ колхозой правлени доторой журам тухай заабари зохёожо, тэрэниие колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ баталжа абаба. Тэрэ хадаа ажал хүдэлмэреэ бүри эмхитэй һайнаар ябуулхадань туһалха болоно.

Сталинай нэрэмжэтэ колхоз эли бодо заһаржа байна гээшэ. Ажал хүдэлмэриин гэгдэлые усадхахын түлөө угаа ехэ оролдолго гаргаһан артелиин түрүүлэгшэ Алексей Николаевич Наумов үбһэ-таряанай хуряалгын харюусалгатай кампаниие мүн энэшэлэн саг болзор соонь шанар һайнтайгаар ябуулжа дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Нижне-Ангарск.

А. ЗУБАКИН, ВКП(б)-гэй Хойто-Байгалай айкомой секретарь.

★ ★



Чарльз Дарвинай һургаал

Амита байгаалиин байдалые ажаглан харадаг болоһонһоо хойшо улад зон хадаа адууһа мал болон ургамалнууд гээшэ ажабайдалай условидо айхабтар һайнаар таарамхай юм байна гэжэ ойлгобо. Жэшээнь, ургамалнууд хадаа газар дэлхэй ба агаарһаа хоол абажа амидарна, тиихынь тулада тэдэндэшье тусгаар органууд—үндэһэнүүд ба набшаһанууд бии. Шоно гээшэ мяхаар хооллодог, тиимэ хадаа тэрэнэй шүдэниинь хурса. Үхэр хадаа үбһэ ногоо эдидэг, тиимэ хадаа тэрэнэй араа шүдэниинь эдиһэн юумээ хибэхын тулада хабтагар үргэн байдаг.

Амитан бүгэдын бэедэ тиимэ тусгаар зорилготойгоор тааралдаһан аргыень юугээр тайлбарилха гээшэб?

Энэ асуудалда харюу бэдэржэ, англиска эрдэмтэ Дарвин гэгшэ культурна ургамалнуудай болон гэртэхи малнуудай анхан бии болоһон түүхэтэй танилсажа эхилээ. Тиихэдээ нэгэн айхабтар шухала ушар байдал тухай анхаралаа табижа культурна ургамалнуудай дундаһаа хүн зоной хэрэглэжэ байдаг зүйлнүүдынь үлэмжэ ехээр дэлгэрһэн ба олон янзын байба.

Гэртэхи малнуудыешье абаад үзэхэдэ мүн лэ тиимэрхүү, жэшээнь тахяа гээшэ зэрлиг шубуута орходоо һурагтүй олон үндэгэ гаргадаг. Һаамхай үнеэд хадаа урдань зэрлиг үнеэдэй үгэжэ байһанда орходоо нилээд ехэ һү үгэнэ.

Гэртэхи адууһа малнууд болон культурна ургамалнууд саг үргэлжэ хубилдаг ба һайжардаг байна.

Дарвин болбол шэнэ үүлтэрэй адууһа мал ба шэнэ шэнэ сортын ургамалнуудые бии болгохо амжалта гээшэ хэдэн мянгаадаараа түрэжэ байһан адууһа мал болон ургамалнуудай эгээл һайнииень шэлэжэ абаха шадабари дээрэһээ дулдыдаха юм гэжэ хэлэһэн байна. Жэшээлхэдэ сэсэрлиг ургуулдаг хүн угаа олон сэсэг гү, али жэмэс модонуудай үндэһэнһөө эгээн томыень, эгээн һайхан ба ургасатайень шэлэжэ абаад, тэрэ эгээн һайн ургасаһаан үрэ-үндэһыень үрһэн болгожо абадаг байна. Үни холоһоо хойшо гэрэй эзэн эхэнэр бүхэн олон үндэгэ гаргадаг тахяа гү, али һайн үнеэнэй гаргаһан тугалые үсхэдэг гээшэ. Тиихын хажуугаар, хүн болон ургамалнуудай ба адууһа малнуудай ажабайдалайнь условиие һайжаруулдаг. Тиигэжэ шэлэн абадаг ба ажабайдалай условинуудай хубилдаг байһанай эсэстэ хэдэн зуугаад жэлэй турша соо адууһа малнууд ба ургамалнууд аалиханаар һайжаржа байгаа, тиигэ-тиигэһээр ургаса һайнтай сортнууд ба ашаг шэмэ ехэтэй адуу малнууд бии болоо юм.

Мүн тиимэрхүү юумэ байгаалиин байдалдашье үзэгдэдэг, тиихэдээ хүнэй хамаадалгагүйгөөр болодог байна. Зэрлиг мал ба ургамалнууд хадаа мүн лэ ходоодоо элдэб янзаар хубилжа байдаг. Тиихэдээ ашагтай туһатайгаар, хоротойгоор гү, али хайшаашье хамаагүйгөөр хубилдаг ушарнууд бии байха юм.

Зүгөөр, байгаали дотор өөрынь шэлэлгэ гээшэ болодог зантай. Жэл бүхэндэ түрэжэ байһан хэдэн олон амитадһаа бэеынь хубилалта өөртөө туһатай байһан тиимэ үүлтэрэй амитад үдэжэ байхадань, үлэгшэнь муу үдэсэтэй байдаг гү. Али үхэжэ хосордог. Иигээд байхадаа ажа амидаралай условидо бусадһаан орходоо һайнаар таараһан амитад үсэжэ тэнжэжэ байдаг.

Байгаали дотор хүнэй хамаадалгүйгөөр болоҗо байдаг шэлэлгэ хадаа, адууһа мал ба ургамалнууд өөһэдынгөө амидаржа байһан условинуудай хубилха ябадалтай тааралдаха аргатай болоһон байна гээшэ.

Олон тоото шэнжэлгэ хээд байхадаа, Дарвин болбол газар дэлхэй дээрэ байһан адуу мал ба ургамалнууд хубилангүй байдаг бэшэ, харин саг үргэлжэ хубилдаг. Дарвинай иигэжэ мэдэһэн ушар хадаа, дэлхэйн бүрилдэһэн тухай ба ургамалнууд болон адууһа мал гээшэ мүнөө байгаашадаал адляар түрэһэн юм гэжэ шажанай номлолой буруугаар тайлбарилдаг ушарые элиршэлжэ үгэбэ.

Урда сагта газар дэлхэй дээрэ анха түрүүшын амитад түрэжэ бии болоһон байгаа. Тиигээд хубилжа ба зүндөө шэлэлгэ болоһоной ашаар, хэдэн түмэн жэл болоод байхада мүнөө сагай ан арьяатан ба адууһа малнууд бии болоо гээшэ. Иигэжэ Дарвин болбол элдэб түрэлэй зэрлиг амитад ба ургамалнуудай анхан бии болоһон ба үдэһэн ушарые простойгоор ба ойлгосотойгоор шиидхэжэ шадаһан байгаа.

Дарвин өөрынгөө һургаалые «Үнгэ шэнжын бии болоһон ябадал» гэжэ ном соогоо бэшэһэн юм, тэрэ номынь 1859 ондо хэблэгдэжэ гараа бэлэй. Маркс, Энгельс, Ленин ба Сталин Дарвинай һургаалые эрхим һайн гэжэ сэгнэһэн байна. Нүхэр Сталин Дарвиниие «эрдэм наукын агуухэ эрэ гээшэ» —гэжэ нэрлэһэн юм.

Дарвинай үндэһэн ехэ ажалайнь бии болоһоной һүүлээр түрүү зэргын эрдэмтэн тэрэниие улам саашань дэлгэрүүлжэ эхилээ. Энэ хэрэгтэ ородой эрдэмтэн Тимирязев, Мичурин, Лысенко ба бусадай аша габьяань айхабтар ехэ байна. Дарвинай һургаалые улам саашань үргэлжэлүүлхэ зуураа, Мичурин байгаалиие шэнэдхэн хубилгаха теори ба метод бии болгожо, жэмэстэ ургамалнуудай хэдэн олон шэнэ сортнуудые ургуулжа шадаа. Лысенко хадаа ургамалнуудай ажабайдалые хүнэй дура зоригоор хүтэлхэ арга олоһон байна.

Дарвинай һургаал хадаа амиды байгаалиие мэдэхэ шудалхаһаа гадна. гэртэхи малнууд ба культурна ургамалнуудые угаа түргэнөөр ба найдамтайгаар һайжаруулха хэрэгтэ туһална.

(«Колхознигой календарьһаа»)

Ч. Цыдендамбаев

Улаалзай

Гэртээ бусаха харгы дам
Гэрэлтэгшэ улаалзайхан,
Харахаяа шамаяа зүрхэмни
Хабар бүри дугташанам.
Баян талын шэмэгхэн
Баглаа улаалзай шамаяа
Басагадай иллэм нэгэндэ
Барюулха дурам хүрэнэл.
Аглаг номин тэнгэри
Алтан мүшэдөөр эмнижэ,
Магнал торгон хүнжэлөө
Магнай дээрэш нэмэрнэм.
Улаан һара тэнгэриһээ
Ураг шаргал туяагаа
Намала хүлеэн найгааша
Набша дээрэш унагаанал.
Хонгор намжаа үглөөгүүр
Хонидоо адуулан ябааша
Харахан нюдэтэй басагые
Харадаггүй гүш. улаалзай?
Холын городто ябаһан
Холшорхон инагаа дурдааша
Шаяга хонгёо аялгынь
Шаганадаггүй гүш, Улаалзай?
Шад улаахан хасартай
Шамдал нарихан бэетэй
Уйтай басаган хажуудашни
Утаһа ээрэн һуудаг хал.
Баһа шамдал тиимэхэн
Баглаа ногоон һиихэтэй
Гоёхон басаган ойгуурш
Горхон тээшэ ошодог хал.
Наадаша басаганай ойгууршни
Намаяа хүлеэн ябадаг һаанъ,
Нарата амиды шарайгаар
Набшаһадш урдам толотуужа.
Хүүгэнэй намайгаа мартаа һаанъ
Хүбэнэг мүнгэн шүүдэршни
Гал улаан нюдэдһөөшни
Газар дээрэ дуһалуужа.
Зун бүри зүрхэндэм
Зузаан баяр түрүүлдэг
Шүлэг дуундам ямбатай
Шүрэ улаахан улаалзай.
Хүбэнэг хүйтэн шүүдэрһээ
Хүндэ болон ганхааша
Хадын нюурта һалбарһан
Хан зула улаалзай.
Гараһан түрэһэн нютагтам
Гансааран улаалзай сэсэглээгүйш
Холшор дууша басаганһаа
Хсюулан хамта сэсэглээл
Намжаа талын хойморто
Нарата шарайгаар сэсэглээш,
Хоёр галта улаалзайе
Хододоо хаража зүүлээ

ХИЛЫН СААНА

Германиие эзэмдэһэн Советскэ зоонодо провинциальна управлениинүүдые эмхидхэлгэ

БЕРЛИН, июлиин 9. (ТАСС). Бранденбургдэ, Мекленбургдэ болон Саксонидо провинциальна управлениинүүдые бии болгоһон тухай мэдээсэл һаяхан «Берлинер цейтунг» гэжэ газетэдэ тунхаглагдаһан байгаа.

«Һүүлэй үдэрнүүдтэ Бранденбург, Мекленбург болон Саксониин общественно-демократическа организацинууд болбол советскэ сэрэгэй командованида провинциальна управлениинүүдые бии болгохо тухай гуйлтагайгаар хандаһан ба тэрээнтэй нэгэ доро провинциин управлениинүүдэй президентнүүд болон вице-президентнүүдэй кандидадуудай список табилсаһан байгаа»—гэжэ мэдээсэл соо хэлэгдэнэ

Германиие эзэмдэһэн советскэ сэрэгүүдэй Главнокомандовалагша Маршал Жуков болбол энэ табигдаһан кандидадуудай список хаража үзээд, тэрэниие баталһан байна.

Бранденбург провинцида удаахи нюурнууд баталагдаба гэбэл: провинциин управлениин президентээр доктор Штейнгоф томилогдобо, энэ хүн хадаа 1928 онһоо 1932 он хүртэр социал-демократическа партиин член ябаһан, Зүүн-Пруссиин верховно президентын орлогшоор хүдэлһэн юм. Нэгэдэхи вице-президентээр партийна бэшэ,—Бернгард Бехлер баталагдаа, хоёрдохи вице-президентээр компартиин член, урдань Рейхстагай член байһан — Эдвин Гернле, гурбадахи вице-президентээр социал-демократическа партиин член, урдань дээдэ советтэ хүдэлмэрилһэн—Рюкерт; дүрбэдэхи вице-президентээр демократ, урдань правительствын дээдэ советнигээр хүдэлмэрилһэн, доктор—Георг Рейман гэгшэд баталагдаба.

Бранденбургска провинциин президентын управлени Потсдама городто байха зуураа хүдэлмэреэ эхилбэ.

Мекленбург провинцида баталагдагшад гэбэл: провинциин управлениин президентээр 1920 онһоо 1933 он хүртэр социал-демократическа партиин член байһан, Ландтагын президентээр һунгагдаһан —Вилли Геккер. Нэгэдэхи вице-президентээр компартиин член, урдань ландтагын член байһан—Иоганнес Варнке баталагдаба; хоёрдохи вице-президентээр партийна бэшэ, урдань хүдөө-ажалай палатада хүдэлһэн—Меллер; гурбадахи вице-президентээр компартиин член, урдань арадай гэгээрэлэй таһагта хүдэлмэрилһэн—Готфрид Грюнберг.

Мекленбург провинциин президентын управлени болбол Шверин городто байха зуураа хүдэлмэреэ эхилбэ.

Саксониин провинциин управлениин президентээр социал-демократическа партиин член, мүнөө үедэ Дрезден городой обер-бургомистрээр хүдэлмэрилжэ байһан—Рудольф Фридрихс баталагдаба. Нэгэдэхи вице-президентээр компартиин член, Курт Фишер баталагдаа; хоёрдохи вице-президентээр профессор, 1921 онһоо 1923 он хүртэр социал-демократическа партиин член байһан, прусска культурын министерстводэ хүдэлмэрилһэн—Рихард Вольдт, гурбадахи вице-президентээр доктор, партийна бэшэ, дээдэ һургуулитай, 1933 он хүртэр Дрездэнэй хүдөө-ажалай палатын директорээр хүдэлмэрилһэн доктор Вильгельм Ленгардт; Дүрбэдэхи вице-президентээр доктор, демократ, урдань правительственна дээдэ советнигээр хүдэлмэрилһэн Рейнгард Уле; табадахи вице-президентээр центрын партиин член Гергардт Ронер.

Саксониин федеральна областьнуудай президентын управлени Дрездэндэ байжа, хүдэлмэреэ эхилбэ».

«Шэнэ провинциальна засагуудай зорилгонууд тон ойлгосотой гээшэ,—гэжэ «Берлинер цейтунг» газетэ бэшэнэ. Тэрэ хадаа политическэ ба экономическа удхашанартай байха Политическэ зорилгонуудтань эгээн түрүүлжэ фашизмын үлэгдэлтэй хэхэ тэмсэл оролсоно. Провинциальна засагууд болбол эзэмдэлгын засагуудтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэреэ ябуулха ба тэдэнэй захиралтануудые үнэн зүрхэнһөөн дүүргэхэ ёһотой.—гэжэ газетэ үргэлжэлүүлнэ. Газетэ болбол экономическа зорилгонуудай голынь ажаүйлэдбэриин предприятинуудые һэргээн болхоохо, худалдаа наймаа болон түбхын түрүүндэ городуудые эдеэ хоолоор хангаха ёһотой»—гэжэ тоолоно.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. ответ. редактора—7-89, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89, сельского хозяйства—6-03. писем и переводов—6-03 (2 зв); объявлений—2-64 (2 зв.).

Н—00395.

Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР.

Тираж 5 500